

זהר שביט • לימוד השואה

לא נבית ספרנו

מחקר של "אגודת ההיסטוריה" במימונו של משרד החינוך הבריטי, שממצאיו התפרסמו בתחילת החודש, חשף כי בבתי ספר רבים בבריטניה בוגרי חרים המורים להתעלם משואת יהודי אירופה. בניגוד למקובל לחשוב, לא רק בגרמניה מתקשים בתי ספר להתמודד עם השואה – גם מחנכים בריטים שאינם מתכחשים לייחודיותו של רצח העם היהודי נרתעים היום מהוראת העובדות ההיסטוריות ומדיון על משמעותן. מה מקורה של הרתיעה הזו? ראשית, זיכרון השואה בעייתי גם למי שאינם גרמנים. גם מדינות שנכבשו בידי הנאצים או לח"מו בהן נאלצות להתמודד עם עצימת העיניים מול השמדת היהודים. מנקודת המבט הבריטית, לדוגמה, יחייב כל דיון הוגן בהשמדת היהודים העלאת שאלות מוסריות בנוגע למהלכים שיכלו בעלות הברית לנקוט כדי לפגוע בתעשיית המוות הנאצית. דיון בשואה ובלקחיה מפחית אפוא במשהו מאתוס הגבורה של מלחמת העולם השנייה. מובן מאליו כי נוח יותר למורים בריטים ללמד על שעתם היפה של טייסיהם מאשר על משרפות אושוויץ.

שנית, הוראת השואה מעוררת לעתים מחלוקת בכיתות רבות רבות, בעיקר בכיתות שבהן תלמידי דים מוסלמים. בעיני מוסלמים רבים, בכלל זה במערב, השואה היא אירוע היסטורי זניח שנופח בידי "היהדות העולמית" כדי לסייע למדינת ישראל לדכא את הפלסטינים. מדינת ישראל, לשיטתם, היא עונש שהשית המערב על הערבים כדי לכפר על פשע שביצע כלפי היהודים על אדמת אירופה. שיעורים שעניינם השואה נתפסים לפיכך לא כשיעורי היסטוריה, אלא כאינדוקטרינציה פוליטית בהשראה ציונית.

בעיני בני מיעוטים אחרים במערב, הבלטת השואה מקפחת עוולות היסטוריות (לדוגמה, סחר העבדים השחורים). לפי המחקר הבריטי, מורים רבים חוששים להצית מחלוקות בכיתות או להכזיב עיסוקים בני מיעוטים, ועל כן הם בוחרים בנתיב הנוח יותר של התעלמות.

שלישית, באופן אירוני, דווקא ההצלחה שנחלו ארגונים יהודיים בשני העשורים האחרונים בהנחלת הוראת השואה במערב פועלת לעתים כבומי רנג. ימי זיכרון מיוחדים לשואה, מוזיאונים מתמחים, מערכי לימוד, סרטי תעודה – כל אלה חדרו אל ליבת התרבות המערבית והפכו את השואה לחלק בלתי נפרד מהזיכרון ההיסטורי שלה. אלא שנוכחותה הבולטת של השואה – הקשה והנוכחית – ראה כל כך להבנה – מעוררת לעיתים באנשים מן השורה תגובת נגד של עייפות מן הנושא. הניחו לעבר, הם אומרים, גם אם לא באלה המילים.

אדישות, רתיעה מעימותים פוליטיים ותחרושה כללית של לאות מאיימות על זיכרון השואה לא פחות מאנטישמיות גלויה. ארגונים ומחנכים יהודים נדרשים לתת את הדעת על אתגרים אלה ולהציע להם מענה. ■

פרופ' זהר שביט מרצה ביחידה למחקר התרבות באוניברסיטת ת"א